

Yttrande
26 maj 2017

Dnr Ju 2017/01226/L2

Justitiedepartementet

Sveriges Makalösa Föräldrar
Klara Södra Kyrkogata 20
111 52 Stockholm

Remissyttrande över betänkandet av 2014 års vårdnadsutredning, SOU 2017:6 gällande 2006 års vårdnadsreform.

Inledning

Sveriges Makalösa Föräldrar är en politisk och religiöst obunden föräldra- och barnorganisation som med stöd av Socialstyrelsens bidrag bedriver ett aktivt opinionsarbete att stärka föräldraskapet oaktat vilken juridisk form föräldraskapet har. Nu gällande lagstiftning lämnar utrymme för flera negativa effekter på barns rätt till en nära och god kontakt med båda sina föräldrar vid en separation. Det är allmänt accepterat att barn som lever mitt i en föräldrakonflikt riskerar att ådra sig allvarlig psykisk ohälsa som medför svåra konsekvenser för barn. Ett annat svårhanterat samhällsproblem med stora negativa effekter är att vårdnadstvister medför att tvistande föräldrar tenderar att abdikerar från sitt vårdnadsansvar. Istället för att ta föräldraansvaret och tillgodose barnets behov av båda sina föräldrar så är det inte ovanligt att ena föräldern gömmer sig bakom barnets vilja. En vilja som, i avsaknad av andra referenser än föräldrarnas strid, ofta medför ett stort lidande för barnet vars yttersta konsekvens kan bli att barnet väljer bort ena föräldern. Sveriges Makalösa Föräldrar anser att samhället under rådande handläggning av vårdnadstvister tappat kontrollen över barnens rätt till båda sina föräldrar och att vårdnadstvister blivit ett sätt för föräldrar att konkurrera ut varandra ur barnets liv med flera mycket allvarliga konsekvenser för så väl barnet, föräldrarna och samhället.

Sveriges Makalösa Föräldrar anser att samhället har ett ansvar för att säkerställa barns rätt till båda sina föräldrar oavsett hur föräldrarollen tar sig ut. Samhället ska därmed medvetet och konsekvent verka politiskt för att med gällande rätt ska befästa att grundnormen - ***barn har rätt till och ska om det inte är i strid med barnets bästa ha tillgång till båda sina föräldrar*** - tillgodoses oavsett hur föräldrarna väljer att utöva sitt föräldraskap. Samhället

måste bistå barn och föräldrar med övergripande obligatoriska verktyg för att upprätthålla vårdnadsfred mellan föräldrar som inte är överens om hur och i vilken omfattning barnet skall ha tillgång till båda sina föräldrar. Utgångspunkten för all reglering måste vara att de allra flesta föräldrar kommer överens om barnen vid en separation och att samhället generellt inte skall ha synpunkter på föräldrars lösning för barnen i samband med separation. Det är således avvikelser eller undantaget, d.v.s. när föräldrar inte kan komma överens, som skall regleras. Vid de tillfällen barn blir tillhys i föräldrars egen konflikt måste samhället vara konsekvent och handläggningsrutinen känd för samtliga inblandade.

Domstolsprövningen skall vara vikt för de mål som på grund av särskilda omständigheter inte kan eller är lämpliga att handläggas i bestämd ordning. Sveriges Makalösa Föräldrar anser att barnet vid en domstolsprövning skall företräddas av ett eget ombud som företräder barnets uppfattning.

Riksförbundet Sveriges Makalösa Föräldrar anför i yttrande över betänkandet följande reflektioner och kommentarer.

1. Utredningens förslag till samförståndslösningar

Sveriges Makalösa Föräldrar delar således utredningens uppfattning att det finns ett behov av att tidigare än vad i dag sker nå föräldrar som överväger att inleda en tvist om barn i domstol. Sveriges Makalösa Föräldrar anför dock att utredningens förslag att föräldrar innan de skall ha rätt att vända sig till domstol skall ha ett informationssamtal för att erhålla intyg för process är allt för lamt om detta informationssamtal inte kombineras med krav på handling från båda föräldrar. Utredningens förslag på obligatoriskt informationssamtal riskerar att bli ett slag i luften om informationssamtalet inte tydligt förenas med krav på vad som föräldrar skall motpresteras i dessa informationssamtal.

Sveriges Makalösa Föräldrar anför att informationssamtal, för att ge bestående effekter, skall vara flera och pågå över en på förhand bestämd tid. Informationssamtalen måste vidare ha en tydlig arbetsstruktur som medför att myndigheten tillsammans med föräldrarna arbetar sig igenom ett antal på förhand bestämda frågor. Idag löses många tvister i domstol genom att domstolen är mer eller mindre benägen att tvinga fram samförståndslösningar mellan parterna. Detta utifrån att samarbetsproblem mellan parter endast utgör en rättslig grund för att upplösa gemensam vårdnad om parternas samarbetsproblem är av så djupgående natur att de över tid är oöverbryggbara.

Domstolen tar idag, till stor del och till en mycket hög samhällskostnad, ansvaret för den information till föräldrarna som utredningen nu föreslår skall ske före domstolsprocessen. Problemet är att domstolens handläggning av samförståndslösningar sällan är väl genomarbetade och därmed ökar risken för att parterna fortsätter med nya processer snart inpå den förlikta processen. Sveriges Makalösa Föräldrar anför vidare att utredningens förslag om att förstärka medlarrollen väl kan innefattas i vad Sveriges Makalösa Föräldrar föreslår om att utvidga omfattningen av obligatoriskt informationsamtal innan intyg utfärdas för att parterna skall tillåtas processa i domstol. Om oeniga föräldrar på förhand vet att deras oenighet medför att de får göra avkall på sin egen tid och i samtal med professionella utredare och motparten arbeta sig igenom de frågor de inte kan nå enighet i torde arenan för separations-relaterade domstolsprocesser väsentligen minska.

Sveriges Makalösa Föräldrar anför vidare att domstolar redan idag med nu gällande lagstiftning har möjlighet att upplösa gemensam vårdnad om föräldrakonflikter och föräldrarnas agerande får negativa konsekvenser för barnet. Sveriges Makalösa Föräldrar delar därför utredningens förslag att utöka denna möjlighet även om båda parter endast framställer yrkande om ensam vårdnad. Med en sådan förändring av gällande rätt stärks barnperspektivet och föräldrarnas vilja underordnas domstolens bedömning av barnets bästa.

2. Utredningens förslag till barnets bästa och barns rätt att komma till tals

Sveriges Makalösa Föräldrar delar utredningens förslag att FB 6:2 a skall förtydligas på angivet sätt. Sveriges Makalösa Föräldrar anför dock att barnets rätt att komma till tals behöver förstärkas ytterligare genom att barnet skall ha rätt till ett eget offentligt biträde. Detta bör införas i en separat lagregel i FB 6 kap. I likhet med att ett offentligt biträde utses för barnet vid tvångsvård av unga bör ett offentligt biträde utses när ett barn blir föremål för domstolsprocess när föräldrar tvistar om vårdnaden. Det offentliga biträdet bör benämnas barnombud för att förstärka att ombudet bevakar barnets egna rättigheter att få ha tillgång till båda sina föräldrar. Barnombudet bör företräda barnet redan vid de föreslagna informationsamtalen som föregår en domstolsprocess samt framlägga barnets inställning inför domstolen vid en process. Barnombudets främsta uppgift ska vara att bevaka att barnets åsikter och intressen tillgodoses i tvisten mellan föräldrarna. I enlighet med Sveriges Makalösa Föräldrars förslag om att det skall finnas barnombud så delar Sveriges Makalösa Föräldrar utredningens uppfattning att samtal med barn skall kunna ske utan föräldrars samtycke. Att så sker befäster barnperspektivet och barnets rätt till båda sina föräldrar. Sveriges Makalösa Föräldrar delar utredningens uppfattning att barnet eller barnombudet måste få tillgång till relevant information för att kunna ta ställning till om barnet eller barnombudet vill eller kan uttala en egen åsikt eller vilja.

3. Utredningens förslag gällande handlägningsfrågor

Sveriges Makalösa Föräldrar delar inte utredningens förslag till att informationssamtalen handläggs inom respektive kommuns socialnämnd. Det har sedan socialtjänstlagens införande ålegat socialtjänsten att utreda barns situation. Det sker idag enligt utredningsmetoden BBiC eller genom vårdnadsutredningar. Sveriges Makalösa Föräldrar erfar att socialnämndens tjänstemän uppvisar brister i att differentiera uppdragen och i fall där det finns tidigare verkställda utredningar tenderar utredarna att kopiera information från tidigare utredningar och tillsammans med myndighetens övriga kännedom om familjen mindre väl iakttar barnets bästa i varje given situation. Vilket riskerar att utredningen brister i objektivitet.

Dagens vårdnadsutredningar är inte heller homogena över landet utan varje socialnämnd har sina rutiner för hur utredningen genomförs. Vanligen har familjerättssekreteraren ett samtal med vardera part, gör ett hembesök och samtalar en gång med barnet beroende på barnets ålder. Referensamtal, riskbedömningar och konsekvensbeskrivning av olika förslag till beslut är om de över huvud taget genomförs av bristande kvalitet. Handläggningen av vårdnadsutredningen är rättsosäker, riskerar att bli tendensiös och brister i många fall att tillvarata barnets bästa utan hemfaller åt att lokalisera föräldrarnas problematik. Sveriges Makalösa Föräldrar anför att en viktig kugge i hjulet att uppnå vårdnadsfred för barn istället för vårdnadstvist mellan föräldrar är att samhället slutligen renodlar handläggningen på en myndighet utanför socialnämnden.

Sveriges Makalösa Föräldrar förordar att informationssamtal, i vilken utsträckningen det än slutligen kommer att ske, skall ha den nystartade Myndigheten för Familjerätt och Föräldrastöd som huvudman som skall bedriva verksamhet i varje kommun, liknande den verksamhet som idag bedrivs i polisens barnahus. Sveriges Makalösa Föräldrar anför att resurser som läggs på att låta MFoF bygga upp en verksamhet som har tillgång till tvärkompetens inom myndigheten bäst tillgodoser möjligheten att utreda samtliga de områden som föräldrar kan anföra som tvisteområden, kommer resultera i att vårdnadsprocesser i domstol kraftigt kan reduceras. Användningen av olika kompetenser på myndigheten skall utgå från vad föräldrarna anför som tvistigt. Bärigheten i de påstådda problemområdena kan då utredas och belysas på ett allsidigt och objektivt sätt med ett tydligt barnperspektiv innan intyg för process medges.

Sveriges Makalösa Föräldrar har i sitt eget påverkansarbete framfört att den myndighet som anförtros uppdraget bör ledas av familjerättssekreterare med särskild kompetens och till stöd i arbetet med att åstadkomma vårdnadsfred mellan föräldrar kunna använda sig av till myndigheten knuten medicinsk kompetens, barnpsykiatrisk kompetens och polisutredare med särskild kompetens att utreda barn. En sådan handläggning skulle, förutom att

separations-konflikterna snabbt skulle kunna utsorteras, även ha en lugnande inverkan på en orolig förälder. Det är viktigt att ta en förälders oro på allvar och om en förälder påstår att den andre föräldern t.ex. utsätter barnet för våld eller att en förälder lider av allvarlig psykiska ohälsa ska frågan seriöst och allsidigt utredas av en på området särskilt kunnig person.

Den produkt som sammanställs under informationssamtalen inför att ett intyg till process utfärdas skall ligga till grund för domstolens slutliga prövning. Sveriges Makalösa Föräldrar delar med ovan angivna tillägg utredningens förslag att utredningen inte skall få ta längre tid än 4 månader.

Sveriges Makalösa föräldrar

Catarina Danso, generalsekreterare
Therese Ström, förbundsstyrelsen

Sveriges Makalösa Föräldrar
Klara Södra Kyrkogata 20
111 52 Stockholm
070-202 30 10
gs@makalosa.org